

VIOREL ROTILĂ este lector doctor în cadrul Universității „Dunărea de Jos” Galați, Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie, Catedra de Filosofie-Sociologie. A publicat *Tragicul în filosofia existențialistă franceză* (2009) și *Heidegger și rostirea ființei* (2009). La editura Institutul European a apărut, în 2010, *Din alchimia unei existențe. Jurnal de idei*.

Viorel Rotilă, „Citește-mă pe mine!” *Jurnal de idei*
© 2011 Institutul European, Iași

www.euroinst.ro

INSTITUTUL EUROPEAN
Iași, str. Grigore Ghica Vodă nr. 13
euroedit@hotmail.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ROTILĂ, VIOREL

„Citește-mă pe mine!”. *Jurnal de idei* /
Viorel Rotilă; Iași: Institutul European, 2011

ISBN 978-973-611-735-0

821.135.1-94

Reproducerea (parțială sau totală) a prezentei cărți, fără acordul Editurii, constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

Printed in ROMÂNIA

VIOREL ROTILĂ

„CITEȘTE-MĂ PE MINE!”

Jurnal de idei

INSTITUTUL EUROPEAN
2011

Șablonul este o sabie cu două tăișuri: facilitează comunicarea în contextul asemănării, dar și anulează ceva din individual, forțându-i constituirea identitară predominant în sfera lui *noi*. Aflarea măsurii între aceste două tendințe constituie una din temele de meditație ale existenței autentice.

*

Asumarea oricărei valori suportă o perspectivă identitară. Până și cei considerați a fi la periferia societății își au propriile coduri, semn că anarhia, în sens tare, este imposibilă.

*

Istoria lumii este plină de *potriviri accidentale* ce au luat numele de mari teorii, născute într-un *melanche* de adevăr corespondență și adevăr coerență. Ele au produs și produc încă numeroase bucurii indiferent de *direcția lor de potrivire* (în termenii lui John Searle): lume-către-minte și minte-către-lume.

*

Străduința pentru o viață îndelungată se dezvoltă pe fondul fricii de moarte; ceea ce, în termenii lui Hegel, face din om un sclav.

*

Când să te trezești din buimăceala numită *viață* trebuie să mori!

*

Până la urmă lucrurile par distribuite echitabil: viața fericită trece pe neobservate, în timp ce traiul chinuit o face să pară prea lungă. Astfel că la final toți suntem nemulțumiți (și mai vrem un *dincolo*, care ar trebui să fie o prelungire infinită a lui *aici* pentru primii, și un *altfel* pentru ceilalți).

*

Există „locuri” ale gândirii în care oamenii se întâlnesc bucuroși, ele dând poate unul din sensurile tari ale cuvântului *noi*; religia constituie un bun exemplu în acest sens. Avem însă și gânduri ce revendică singurătatea, conturate între o orientare elitistă ce vizează un sens restrâns al lui *noi* și o dorință de izolare.

*

A petrece are două sensuri tari; ambele indică însă o pierdere: de timp sau de sine.

*

În dorința sa de a depăși tendința de totalizare nu riscă oare discursul antimetafizic să forțeze diferențe? Și posibilitatea diferențelor nu este deschisă tocmai de existența unui fond unitar? Relevantă îmi pare una din definițiile în care s-a încercat încadrarea gândirii lui Michel Foucault: „A introduce constrângerea sistemului și discontinuitate în istoria spiritului”. (*Theatrum philosophicum*, p. 96).

*

Deși am căpătat obișnuința (sau viciul) calculatorului, forma personală a scrierii îmi pare a rămâne scrisul de

mână, semn de situare în orizontul lui *homo faber* bergsonian sau al *manufacturii*. Oricum, nu în orizontul aceluia mod de dominație a spiritului ce face din formele de expresie a sa ceva secund. Să fie vorba despre o preferință personală ori ar trebui să caut grupul căruia îi este aplicabilă, să identific ceva de genul „spiritului epocii”? [Faptul că îmi pun problema dezvăluie importanța fundamentării sensurilor în colectiv; poate și pentru a avea certitudinea supraviețuirii lor deoarece, dacă într-un sens nu „se regăsesc” mai multe persoane atunci când acced la el (fie și prin opoziție) sensul nu va supraviețui celui care i-a dat naștere].

*

Recunoaștem locul pe care-l ocupă o știință și o zeitate după cantitatea (și calitatea) împrumuturilor conceptuale pe care acestea le furnizează altor științe sau limbajului cotidian. În felul acesta putem descoperi sub dominația cărui punct de vedere ne aflăm.

*

Cum știm despre ce nu putem grăi? Să fie aceasta una din formele de expresie care dă seama de limitele rostirii noastre? Cred că, pe un anumit interval, există o suprapunere între nerostit și *ne-rostibil*, pe seama lui încercându-și (și încurcându-și) talentul artiștii, unul din semnele presimțirii limitei putând fi neliniștea (având ca „maximă” angoasa).

*

A avea dreptate dă seama de o rostire adecvată (la ce?) a realității sau de orientarea înspre dominație a unuia sau altuia dintre discursuri? Pentru cea de-a doua variantă a

avea dreptate înseamnă a avea putere; fapt deosebit de evident în sfera politicului. Numai că aici ordinea pare a fi inversă: cel puternic are întotdeauna dreptate, acest tip de legătura între putere și dreptate legitimând opoziția făcută puterii (fiind una din premisele terorismului), din dorința de a legitima un alt tip de discurs (care va fi însă legitimat tot prin intermediul puterii). Se ajunge astfel la formula: putere = dreptate → dominație → opoziție = dreptate → putere (asumarea unui discurs considerat drept, just, legitim etc. constituind nucleu de condensare a puterii ce urmează să domine) → dominație. Altfel spus, schema conflictelor este: puterea ce are un discurs (nu interesează aici faptul că și această putere s-a constituit tot pe critica altui discurs) domină, având de partea adversă opoziția ce utilizează alt discurs (de obicei unul identitar, ce vizează eliberarea de ceva, fără a preciza neapărat către ce). În felul acesta libertatea ajunge să-și contureze majoritatea sensurilor în acest spațiu al conflictului.

*

Există două forme esențiale de aderență la discursuri: fie identificând discursul potrivit pentru un grup social (partidele populare putând constitui un exemplu), fie pregătind grupul (la nevoie cu forța – a se vedea comunismul) pentru a adera la un discurs prestabilit. Ceea ce se pretinde a fi o a treia formă, respectiv discursul emanat din cadrul grupului, pe măsura și în interesul lui, este constituit pornind de la una din formele discursive anterioare.

*

Putem identifica în rostirea unei persoane urmele libertății sale? Poate că acesta este principalul domeniu al libertății umane. Psihologia și psihanaliza, prin intermediul

unor discursuri în esență de tip causal, vin să restrângă foarte mult posibilitatea unui anume sens al libertății în sfera „actelor de vorbire” (ca de altfel și în alte domenii). Libertatea în domeniul discursului ar putea fi salvată de o definiție adecvată a libertății. De unde ar trebui să pornim pentru a o putea constitui? De la ce înțeles al umanului sau în orizontul cărui *umanism*?

*

În ce măsură parafrazez (involuntar) cele citite sau gândesc ceva nou? Răspunsul la această întrebare necesită o întregă teorie a cunoașterii. Fără a forța o cale de mijloc, sunt sigur că mă desfășor în intertext, că ceea ce doresc a fi gânduri proprii sunt forme (uneori, sper, inedite) de legătură între idei preluate într-o modalitate personală de la alți gânditori. Poate că esența lui *a gândi* (în mod original) trebuie căutată mai curând în viitor decât în trecut: gândim aderența de care se vor bucura (sau nu) anumite idei, în funcție de o formă de importanță a lor; ceea ce mută esența unui gânditor pe „spectatorii” sau „aderenții” săi, pe fanii săi, apropiind astfel gândirea de spectacol (poate că nu gândirea împrumută forma show-lui contemporan, ci posibilitatea de existență a acestuia a fost deschisă de un anume mod de existență a gândirii). Și poate că orice gând are drept una din premise (are ca intenție) posibilitatea existenței unor spectatori, transformând gânditorul într-un *a-fi-în-vederea-altora* (îndreptând astfel originalitatea celor care nu vizează un public). Situația s-ar încadra în spațiul *cauzalității care acționează din viitor* (sub forma *proiectului*) elaborată de Sartre. În acest caz ar rămâne de identificat coordonatele în funcție de care ne elaborăm proiectele, pentru a observa de ce gândim ceea ce gândim.

*

Sinele presupune recuperarea (ca recuperare a sine-lui dat, a sinelui *destinat*) ori construcția sa? Gândim dezvoltarea sinelui în timp, în sfera posibililor proprii (pornind de la *determinațiile* sale) sau în mod aleatoriu, depinzând de orizontul de sens în care putem să-l gândim? Care sunt orizonturile de sens care fac posibilă meditația asupra sinelui?

*

Scrisul îmi produce bucurie, publicarea mă întristează (deși *gândirea-pentru-scris* pare să se desfășoare în vederea publicării). Bucuria scrisului este egalată (calitativ vorbind) doar de cea a lecturii unora din autorii frecvențați. Ceea ce ar sugera, pe anumite zone, coincidența sine-lui cu altul; ori bucuria de a găsi o formă tare a lui *noi*.

*

A scrie este o formă de moarte asumată (chiar dacă țintește „nemurirea istorică”): înseamnă a te sedimenta în straturi succesive calchiind forme temporale (și temporare) ale existenței tale.

*

Măsura frumuseții unor peisaje este dată și de gradul pregătirii pentru ele. Asta nu înseamnă că frumusețea se află în receptor, ci că receptarea frumosului de către o persoană depinde de gradul ei de „pregătire” (nu doar teoretică) pentru a recepta ceva ca fiind frumos. Altfel spus, frumusețea reprezintă o posibilitate particulară de întâlnire cu lucruri sau fapte.

*

Forțând o ordonare, pot identifica următoarele forme de centrare a umanității: *crediința* - pe Divinitate, *modernitatea* - pe subiect (recurgând însă la diferite „puncte de sprijin”: conștiință, rațiune, ego, inconștient, transcendental ș.a.) iar *postmodernitatea* este în căutarea unui alt centru ce pare a coincide cu inter-subiectivitatea (poate o centrare pe *noi* în loc de *eu*). Caracteristica esențială a acestor abordări o constituie centrarea discursului pe o formă sau alta de *umanism* (chiar dacă în cazul credinței esențială este Divinitatea tot omul este centrul; unul camuflat, așa spune); ceea ce sugerează că suntem în căutarea unui nou *umanism* (poate un umanism a cărui esență o constituie *noul*).

*

Care este sensul explicației cauzale: descoperirea unor relații între entități diferite ori liniștea spiritului prin furnizarea unei explicații ce „se potrivește”? Cauzalitatea aparține „realității exterioare” ori conștiinței? Ea este un fel de a fi al relațiilor dintre lucruri sau una dintre modalitățile de identificare a raporturilor, specifică minții noastre, ce a reușit să fundamenteze un nou mod de a vedea, cu un considerabil succes practic, și anume *știința*? Cauzalitatea este unul din conceptele ce trebuie repus continuu sub semnul întrebării, mai ales datorită efectelor sale asupra noastră.

*

Rețetă: „cheia succesului este să faci cu plăcere ceea ce faci”. De fapt, cheia succesului este să reușești a te convinge că există atât ceva de genul unei chei cât și de genul succesului; să crezi că există reguli pe care respectându-le poți ajunge la ceea ce invidiezi la alții.

*

Apofatism: important pentru un autor este și să știe ce să nu scrie. E curajul de a se despărți de o parte din el, de a renunța la textele al căror unic merit este scurta bucurie generată de scrierea lor. De cât efort m-ar fi scutit unii din autori dacă ar fi avut acest simț! Și de cât chin i-aș scăpa pe cei care mă citesc, dacă așa avea „organ” pentru asta!

*

Anti-profesorul este riscul ce-l pândește pe orice profesor, cea mai severă urmare a sa fiind inducerea stărilor de repulsie față de știința pe care ar trebui să o predea. Consecința: nu-și poate îndeplini sarcina de „a preda” ceea ce la rândul lui (se presupune că) a primit, devenind un mediator al antipatiilor. Prin „talentul” de a închide accesul la disciplina pe care o pretinde *a sa*, el (care poate însemna în orice moment *eu* sau *tu*!) aduce continuu argumente fie în favoarea credinței, fie, cel mai frecvent, în sprijinul unor pseudo-științe. Un *anti-profesor* este într-o oarecare măsură și creația *anti-învățăceilor* care au avut parte de *anti-părinți* și de un lung șir de *anti-profesori* (șir care prea des poartă numele de „sistem de învățământ”).

*

O dedicație ce ar trebui să apară pe fiecare carte: „Tuturor celor pe care i-am citit!”

*

Moduri de viață moștenite sau dobândite, pe care încercăm să le impunem și altora (ori care ne sunt impuse) – asta sunt valorile. Ele fac parte în primul rând dintr-o logică a dominației unei existențe asupra altor existențe. Pentru a putea să-și exercite puterea valorile vizează mai